

Actualiteitsnota 23/06/2022

Opvang en huisvesting voor tijdelijk beschermden uit Oekraïne

Kansen voor een geïntegreerd Vlaams opvang- en huisvestingsbeleid voor alle vluchtelingen en een duurzaam instrument in de bestrijding van dakloosheid in Vlaanderen

Bij aanvang van de aankomst van tijdelijk ontheemden uit Oekraïne lanceerde de federale staatssecretaris voor asiel & migratie #plekvrij. De massale, solidaire respons op deze oproep was inspirerend. Burgers stellen massaal hun huizen open voor deze nieuwkomers en heel wat lokale besturen hebben daarnaast ook noodopvang gecreëerd in eigen beheer. Ook ORBIT vzw stak een tandje bij en breidde haar project Woning Gezocht, Buren Gevonden uit met een tijdelijke medewerker 'Samenhuizen met Vluchtelingen' en een infolijnmedewerker.

Intussen zijn we enkele maanden verder. De solidariteit blijft hoog, maar op vlak van opvang en huisvesting zijn er gevoelige knelpunten ontstaan die deze solidariteit ondergraven als ze niet snel worden weggewerkt. Daarnaast zijn er opvallende verschillen ontstaan in het huisvestingsbeleid rond tijdelijk ontheemden uit Oekraïne en erkende vluchtelingen van alle andere nationaliteiten. Ten slotte blijven kansen liggen om vanuit deze solidariteit een duurzaam huisvestingsverhaal te maken voor alle kwetsbare medeburgers.

Vlaams Regering aan zet

Minister Somers wil deze vrijdag (24/06/22) in de Vlaamse regering een akkoord over de manier waarop we opvangcapaciteit gaan optimaliseren. ORBIT vzw maakt van de gelegenheid gebruik om een aantal beleidsvoorstellen aan te reiken die tegemoet komen aan de knelpunten die ons bereiken via de infolijn, via ons netwerk van burgerinitiatieven en via onze recente gesprekken met lokale besturen.

- **Herhuisvesting moet meer centraal gecoördineerd worden.**

Kleinere gemeenten beschikken over onvoldoende middelen en personeel om herhuisvesting te voorzien of te vinden bij naburige gemeenten. Sommige gemeenten hebben een buffer aan opvangcapaciteit, terwijl er in andere gemeenten een tekort is. De huidige doorstroomregeling legt de eindverantwoordelijkheid vooral bij de gemeenten zelf en staat daardoor onderlinge solidariteit in de weg.

- **Ondersteun gemeenten in het creëren van noodopvang om herhuisvesting te garanderen.**

Niet-duurzame opvang bij gastgezinnen dient te worden afgebouwd en vervangen door bijkomende woningen die beheerd worden door gemeenten. Collectieve voorzieningen worden daarbovenop doorgaans niet als duurzaam gezien door vluchtelingen die daarin worden opgevangen, waardoor tijdelijk beschermden sneller hun heil zullen zoeken op de huurmarkt.

Als de Vlaamse overheid wil vermijden dat tijdelijk ontheemden versneld hun heil gaan zoeken op onze historisch krappe huurmarkt, dan dienen opvangplaatsen een individueel karakter te hebben én geïntegreerd te zijn in het dorp- of stadsweefsel. Denk daarbij aan leegstaande assistentiewoningen, sociale woningen die wachten op renovatie, private woningen op het leegstandsregister waarbij een relatief snelle reactivering mogelijk is, woonboxen in bedrijfsleegstand, containerwoningen, etc. Gemeenten geven aan dat ze daarvoor onvoldoende middelen hebben, financieel alsook qua personeel, en daardoor noodgedwongen beroep moeten blijven doen op gastgezinnen.

- **Hou rekening met de groeiende opvangnood onder Oekraïners die niet via Fedasil zijn toegewezen aan opvangplaatsen.**

Uit onze contacten met Oekraïners, gastgezinnen en lokale organisaties blijkt dat grote aantallen tijdelijk ontheemden niet via Fedasil werden toegewezen aan gezinnen. Zij worden gehuisvest door vrienden of familie, of door onbekenden die hen via eigen middelen tot in België brachten.

Sommigen onder hen bevinden zich intussen eveneens in niet-duurzame particuliere plaatsen en zullen in stijgende mate beroep moeten doen op alternatieve opvang. Heel wat gemeenten zullen hierdoor binnenkort voor verrassingen komen te staan.

- **Maak van deze Oekraïense noodopvang een duurzaam instrument**

De lokale burgerinitiatieven in ons netwerk zoeken al jarenlang tevergeefs naar noodwoningen voor erkende vluchtelingen, ongeacht hun nationaliteit, die door Fedasil vanuit de collectieve opvangcentra en vanuit LOI's op straat worden gezet. Diezelfde LOI's die de federale overheid wil uitbreiden maar naar eigen zeggen lokaal geen mogelijkheden voor vond.

Nog nooit waren er meer kansen voor een geïntegreerd asiel- en woonbeleid voor mensen op de vlucht. Creëer dus duurzame noodopvang die in samenwerking met de federale overheid ook ingezet kan worden voor vluchtelingen van andere nationaliteiten. Dit enerzijds in het kader van de heropbouw van het LOI netwerk en als noodwoningen voor erkende vluchtelingen die de LOI's dienen te verlaten maar niet tijdig een huurwoning vinden.

Daarnaast zien ook talloze andere middenveldpartners kwetsbare Vlaamse huurders op straat belanden. Een deel van de noodopvang die nu wordt opgebouwd kan eveneens worden ingezet tegen dakloosheid voor alle kwetsbare medeburgers. Zorg er dus voor dat deze een duurzaam karakter hebben.

Maak van de Vlaamse digitale huisvestingstool, waarop gemeenten noodopvangplaatsen kunnen registreren, een permanente tool in de strijd tegen dakloosheid.

- **Identificeer welke particulieren duurzame huisvesting kunnen bieden in hun eigen woning en breid dit aanbod uit naar alle vluchtelingen.**

Heel wat #plekvrij plaatsen zijn niet duurzaam wegens hun beperking in tijd en omdat ze niet voldoen aan de nood aan privacy en zelfstandigheid. Toch zijn er ook heel wat particulieren die openstaan voor duurzaam samenhuizen en wiens woningen dat ook toelaten. Identificeer deze en begeleid hen bij het indienen van een melding tijdelijk wonen en bij het opmaken van een huurcontract voor korte duur.

Ga na of gastgezinnen die nog niet ingevuld zijn ook openstaan voor samenhuizen met niet-Oekraïense vluchtelingen. De melding 'Tijdelijk Wonen' biedt eveneens een oplossing voor erkende vluchtelingen die de LOI's dienen te verlaten. Kortom, het is nu het moment om dit veelal ongebruikte woonpotentieel structureel aan te spreken als een instrument in de preventie van dakloosheid onder vluchtelingen ongeacht nationaliteit.

- **Oekraïners die opvang weigeren bij gastgezinnen mogen hun recht op opvang niet verliezen.**

Gastgezinnen en de plaatsen die zij aanbieden zijn zeer divers. Daarnaast is een 'match' tussen gastgezinnen en hun inwoners zeer cruciaal maar niet vanzelfsprekend. Opvang weigeren bij een gastgezin is dus niet vergelijkbaar aan opvang weigeren in noodopvang, gecreëerd en beheerd door overheden en professionelen. Samenhuizen is duurzaam enkel en alleen als men daar bewust voor kiest.

- **Informeer tijdelijk beschermden over hun rechten en plichten op de private en sociale huurmarkt.**

ORBIT vzw heeft begrip voor de vrees dat tijdelijk beschermden de historische krapte op onze huurmarkt zullen aanscherpen. Daarom dat we pleiten voor een kwaliteitsvolle en duurzame noodopvang voor zij met de wens om op 'korte' termijn terug te keren.

Er zijn echter eveneens tijdelijk beschermden die naar eigen zeggen vooruit willen met hun leven. Zij willen niet in onzekerheid blijven wachten in collectieve structuren of gastgezinnen en zoeken huisvesting op de private huurmarkt. Via de infolijn merken we dat zij zelden tot nooit correcte en toegankelijke informatie kregen over huren in Vlaanderen. Het risico dat zij daardoor slachtoffer worden van huisjesmelkerij is daardoor immens. Creëer dus duidelijke en toegankelijke infobrochures over rechten en plichten op de huurmarkt voor tijdelijk beschermden. Zo voorkomen we dat er opnieuw een voedingsbodemp wordt gecreëerd voor de zwarte huurmarkt, bovenop de erkende vluchtelingen die structureel door de federale opvangstructuren op straat worden gezet.

- **Breid de regelluwe ruimte uit naar erkende vluchtelingen en subsidiair beschermden die de asielopvang dienen te verlaten.**

De achterban van ORBIT vzw is al jaren vragende partij voor tijdelijke versoepelingen in de woningkwaliteitsnormen om dakloosheid onder erkende vluchtelingen te bestrijden.

Wie erkend is krijgt maar 2 tot 4 maanden tijd om de asielopvang te verlaten en een huurwoning te vinden die zowel kwalitatief als betaalbaar is. Voor velen, zeker gezinnen met kinderen, is deze tijd veel te kort met dakloosheid als gevolg. Een aantal burgers die hen tijdelijk opvingen in een kamer in hun eigen verouderde woning, of een woning wilden verhuren die leeg stond in afwachting op renovatie, werden geconfronteerd met een ongeschiktheidsverklaring na een technische controle. Zij moesten hun inwoners daardoor noodgedwongen op straat zetten. Dit wegens kleine woonkwaliteitsgebreken in categorie 1 en 2 die in het kader van de opvang van Oekraïners door de vingers worden gezien. Voor de opvang van tijdelijk beschermden uit Oekraïne is een verouderde woning beter dan de straat, voor gezinnen erkende vluchtelingen die starten aan hun integratie in ons land lijkt dakloosheid de voorkeur.

- **Laat erkende vluchtelingen en subsidiair beschermden zich inschrijven als een apart gezin wanneer zij tijdelijk worden opgevangen bij mensen thuis.**

Indien tijdelijk beschermden uit Oekraïne worden opgevangen door een gastgezin kunnen zij beschouwd worden als twee aparte gezinnen door zich in te schrijven in het bevolkingsregister onder de code 'LOG 06 RR 140-141 gezinssamenstelling 'tijdelijke bescherming'. Ondanks dat tijdelijk ontheemden met de mensen die hun deur voor hen openen onder één dak wonen, worden zij zo toch administratief als aparte gezinnen beschouwd. Dit beschermt beide partijen tegen een vermindering in vervangingsinkomens. De afgelopen jaren werden al heel wat erkende vluchtelingen en de burgers die hen van straat redden, verrast met een vermindering in vervangingsinkomen. Dit straft niet alleen burgers die dakloosheid voorkomen, maar vermindert het inkomen van erkende vluchtelingen voor wie de reguliere huurmarkt sowieso al onbetaalbaar is.

Geef perspectief

ORBIT vzw hoopt dat de Vlaamse regering van vrijdag 24 juni kiest voor een geïntegreerd opvangbeleid dat alle kwetsbare medeburgers in Vlaanderen ten goede komt. Een opvangbeleid dat geen onderscheid maakt tussen categorieën van mensen op de vlucht. Zoals altijd reikt ORBIT vzw aan Vlaams Minister van wonen Diependaele, Vlaams Minister van ruimtelijke ordening Demir, Vlaams Minister van Binnenlands Bestuur Somers en de staatssecretaris voor asiel & migratie de hand om samen tot een menswaardig opvang- en huisvestingsbeleid te komen voor mensen op de vlucht.

Contact: ORBIT vzw

Nils Luyten – beleidsmedewerker Wonen voor Vluchtelingen

nils@orbitvzw.be T (0032)-(0)2 – 213 0479